

Ladislav Klíma
LIDSKÁ TRAGIKOMEDIE
Nemožno človeku prestať byť tým, čím je.

Režie a výběr hudby: Ivan Krejčí
Scéna: Milan David
Kostýmy: Marta Roszkopfová
Dramaturgie: Tomáš Vůjtek
Inspice: Lukáš Šveda
Text sleduje: Kamila Holaňová

Osoby a obsazení:

ODJINUD	Štěpán Kozub
JAROSLAV PULEC	Šimon Krupa
ALOIS KANTORKA	Marek Cisovský
VLADIMÍR SHOŘ	Michal Čapka
EMIL OBNOS	Josef Kaluža
JAN HUBÁCIUS, hospodský	Petr Panzenberger
VÁCLAV HUBÁCIUS, jeho syn	Petr Panzenberger
BERÁNKOVÁ, teta Pulcova	Alena Sasínová-Polarczyk
BRIGITA, žena Shořova	Tereza Cisovská
DOUBRAVKA, dcera Aloise Kantorky	Pavla Dostálová
Dva důstojníci, Dva strážníci, Neznámý muž	členové techniky KSA

Premiéra – sobota 18. června 2016 v 18.30 hodin

Ladislav Klíma (22. 8. 1878 – 19. 4. 1928) se narodil a vyrůstal v Domažlicích v rodině advokátního úředníka. Již od studentských let projevoval hluboký zájem o filozofii, která se stala vlastní náplní jeho života. Od r. 1889 navštěvoval gymnázium v Domažlicích, ale v septimě (1895) byl vyloučen ze všech „cislajtanských“ rakouských škol pro urážku panující dynastie, které se dopustil ve školní kompozici. Jeho otec, který byl i vlivným regionálním politikem, zařídil, aby mohl pokračovat ve studiu na gymnáziu v Záhřebu. Klíma se ale po půl roce vrátil domů, „*rozhodnut, že do žádné školy už nevzkročí a žádnému povolání se nebude věnovat*“. Po návratu ze Záhřebu bydlel tři roky s otcem v jeho usedlosti v Modřanech u Prahy a po dosažení plnoletosti, kdy mu byl vyplacen dědický podíl po zemřelé matce a sestře, se osamostatnil a žil z těchto peněz. Po několikaletém putování (Plzeň, Železná Ruda, Curych, tyrolský Landeck) se v roce 1904 vrátil do Prahy, usídlil se na Smíchově a tam napsal a v témže roce vlastním nákladem anonymně vydal svou první knihu *Svět jako vědomí a nic*. Výtisky zaslal redakcím časopisů a několika významným představitelům české vědy a kultury. Kniha zůstala bez povšimnutí. Až téměř po dvou letech ji s uznáním recenzoval sociolog E. Chalupný, kterého na ni upozornil básník O. Březina. Oba se pak stali Klímovými celoživotními příznivci a mecenáši. V r. 1906, kdy mu docházely zděděné peníze, přijímá otcovo pozvání a stěhuje se k němu do Modřan. Během několika let zde pro vlastní potěšení napsal většinu svého beletristického díla, do něhož promítal své filozofické ideje. (*V posledních dvou letech vychrtil jsem pro svou zábavu a zotavení fůru „bel“letrie“, desetkrát realističtější a hnusnější, než je Zola, 10krát fantastičtější než Hoffmann, 10krát obscénnější než*

Casanova, 10 x perversnější než Baudelaire, 10 x cyničtější než Grabe, 10 x paradoxnější než Wilde, 10 x hrubší než Havlíček, 10 x účinnější prostředek k zvracení než Labyr. světa a r. s., krátce non plus ultra nemravnosti, zlotřilosti a bláznovství.). Vznikly tak desítky novel, několik romanet a románů. Klíma v té době také rozepsal svůj „velký román“ o několika dílech s pracovním názvem Lidská tragédie a Boží komedie. Zároveň se odhodlává svou filozofii také žít. Klíma v ní tvořivě navázal na Nietzscheho a Schopenhauera a vytvořil tak vlastní variantu extrémního subjektivismu. Vyšel ze Schopenhauerovy úvahy o čtyřech kořenech věty o důvodu a dovedl ji k závěru o absurdnosti celé logiky. Z absurdní podstaty logiky vyplynulo, že neexistuje rozdíl mezi pravdou a fikcí, že všechno je absurdní a že jedinou jistotou je vědomá vůle, vůle jakožto vědomí. Tato vědomá vůle je souhrnem konečného množství jakýchsi atomů vědomí, které se neustále slučují a rozlučují. Každý takový atom se v průběhu „světového roku“ sloučí se všemi ostatními myšlenkovými atomy, „a stane se tak za dobu světového roku tím, čím je svět v každém momentu“. Každý atom má tedy podíl na věčnosti a nesmrtelnosti, stírá se podstatný rozdíl mezi bděním a snem, mezi životem a smrtí, vše se vzájemně ruší a lidstvo provozuje životní hru, v níž nemůže nic ztratit ani získat. Tento lhostejný svět pak utváří podle své vůle a vtiskuje mu svou podobu suverénního individua, jež má k tomuto světu vztah jako všemocný bůh („Svět je absolutní hříčkou Mé absolutní Vůle... Svět je to, co v každý okamžik já z něho míti chci.“). Klíma se snažil aplikovat své názory i na vlastní životní praxi. Uváděl se do extatických stavů, v nichž prožíval pocit božské suverenity vůči světu i vůči svému tělu. Tyto stavy označoval pojmem „deoesence“. Několik let se vážně zabýval suicidní myšlenkou, aby si dokázal, že není podstatný předěl mezi životem a smrtí. Nakonec se k tomuto kroku neodhodlal, ale neustále s ním experimentoval alespoň ve svých beletristických dílech, včetně tří dramat diktovaných přítelkyni z posledního nemocničního lůžka (*Lidská tragikomedie, Dios, Edgar*). Experimenty s „deoesencí“ však ztroskotávají a Klíma se rozhoduje „pro provizorní návrat k lidskému“. V roce 1909 umírá jeho otec a dědictví po něm, o které svou nepraktičností z velké části přišel, mu zajišťuje další několikaletou existenci. O šest let později se stěhuje „se zcela prázdnou kapsou“ do Vysočan, kde v periferním hotelu Krása bydlí až do konce života, odkázán na podporu několika přátel. Jeho filozofická tvorba pokračuje po vydání první knihy převážně jen v dopisech přátelům, které byly dosud jen zčásti publikovány. Po r. 1918 začíná častěji přispívat do pražských časopisů (*Tribuna, Tvorba, Ruch filosofický, České slovo, Právo lidu, Rozvoj* aj.) různými úvahami, z nichž sestavuje a 1922 vydává svou druhou knihu *Traktáty a diktáty*. V téže roce má v Národním divadle premiéru satirická komedie *Matěj Poctivý*, kterou napsal společně s dramatikem Arnoštem Dvořákem a jejíž uvedení skončilo veřejným skandálem. Všeobecná korupce vládnoucí v nově vzniklém státu byla zesměšněna do té míry, že na nátlak oficiálních divadelních míst musela být hra stažena z repertoáru. Druhý soubor esejů *Vteřina a věčnost* publikuje v r. 1927. Dožívá se ještě druhého vydání *Světa jako vědomí a nic* a v r. 1928, kdy jeho organismus oslabený přemírou alkoholu podléhá tuberkulóze, vychází jediné beletristické dílo, jež sám připravil k tisku, „romanetto“ *Utrpení knížete Sternenhocha*.

Vlastní životopis

/úryvky/

Narozen 22. srpna 1878 v Domažlicích. Otec úředník; mírný „blahobyť“. Dva bratři, dvě sestry; zemřeli všichni v dětských letech. Protivili se mně všichni až k hnusu, - ne proto, že by byli hnusní, - proto, že stáli mně příliš blízko. Protivili se mně rodiče a nenáviděl jsem je skoro, ač nemohl jsem si na ně stěžovat, proto, že se opovážili být mně ještě blíž, - tak paradoxně infamně blízko- Nenáviděl jsem v dětství všechny lidi, každé pohladění nutilo mne až ke zvracení, zvláště roti všem mužským jsem měl velmi vyspělou idiosynkrii. Basovala na vrozeném opovržení. Analysuju-li své vzpomínky, - již v prvních letech tohoto živůtku pociťoval jsem sebe a lidstvo jako dvě spolu válčící moci; a již v prvních letech podceňoval jsem instinktivně svého nepřítele, - považoval jej za nic. Již tenkrát byla mou základní, všude, ranně mlhavě probleskující a přitom mohutnou vlastností Vůle, stále sebe objímající a vše absolutně komandující. Těžko žít s ní dospělému, těžší dítěti... Myslím, že u mých sourozenců byla vyvinuta víc než u mne, - protože zemřeli...

Stádní idiotství, zvané škola, uloupilo mně přinejmenším třicet procent mé duševní síly, - ale s tím dlužno vždy počítat, - z člověka zbude vždy jen fragment jeho – Stydím se říci, že jsem studoval až ke konci vždy s vyznamenáním a že jsem měl z mravného chování vždy první známku.-

Neměl jsem ještě energii praštit tím školským svinstvem – osud udělal to za mne. Během osmi měsíců zemřela má matka, babička, teta a zbylá sestra; já systematicky jsem hanobil kříže v okolí města, dělal skandály v kostele, rozhazoval v nedostatku pum anarchistické letáky atd. - -, až jsem byl vyhozen v I. semestru septimy ze všech cislařtanských učelišť – proto, že jsem nazval ve školní úloze, v neznalosti historie Habsburky – myslím – prasečí dynastií. Zesnulý pan ředitel gymnasia, který to energicky prosadil, stal se tím jedním z největších dobrodinců v mém životě. Půl roku jsem byl volný, pak svolil jsem k tomu, abych hnil dál v lavicích záhřebského gymnasia. Nikdy jsem nebyl smrti blíž než tam. Po vysezení jednoho semestru odejel jsem rázem do Čech, rozhodnut, že do žádné školy už nevkročím a žádnému povolání se nebudu věnovat. Stačily dvě minuty hovoru s mým moudrým otcem a shodli jsme se na tom a nikdy později nebyla o tom mezi námi řeč

V zimě roku 1909 zemřel otec – právě když došly poslední pohledávky, které jsem měl u něho. – Zdědil jsem po něm jeho baráky. Byly na nich dluhy, ale při prodeji mohl jsem odnést deset až dvanáct tisíc zlatých čistých, kdybych se byl o to aspoň trochu staral. Ale právě tohoto roku a následujícího dostoupil jsem vrcholu svého dosavadního života: našel a parcielně přisvojil si Deoesenci. Kdo myslí, že v tomto stavu možno věnovat denně jen pět minut praktické prasečiny, nemá ponětí, co je vyšší duševní život. Anaxagoras – jenž tohoto stavu nedošel – zanedbával naprosto svůj statek. Když mu radili, aby aspoň trochu svého času věnoval praktickému, nechce-li přijít na mizinu, řekl: jak bych to mohl udělat já, jemuž kapka moudrosti je milejší než kádě zlata! – Měl jsem z prodeje asi tři tisíce pět set zlatých. Na podzim 10 přestěhování do Vršovic. Předsevzetí: absolutním ovládnutím intelektu docílit plně Nejvyššího... Dvě léta neslýchaného znásilňování myslecích procedur – mnohé

hodiny ležel jsem například zkřehlý na sněhu v křečích. – Cíl tak zdánlivě blízký, jen po něm sáhnout – stál za risiko každé katastrofy. Nedosažen; zato sestoupil jsem tenkrát, hlavně fysicky, nejhloub v dosavadním životě. Zachránil mne alkohol, rum a nerozředěný líh; až dodneška zůstal jsem záchrancům věren.

Dobrá byla zdatnost mého těla za posledních deset let, - kvůli spořivosti: od roku 15 spím jen v nevytápěných místnostech, - jak jsem oblečen, zdravotnický a estetický, je mně fuk, a 4 Kč na stravu stačí každému člověku: jísti jenom syrové věci: to slouží stejně zdraví jako kapsle. Vařit znamená: promarňovat čas, zbavovat potraviny důležitých „vitaminosních“ součástí, činit je *méně* chutnými a platit za ně dvakrát až dvacetkrát víc. – Delší doby jedl jsem pouze: syrovou mouku (eventuelně namočenou pšenici nebo hrách), syrové maso, syrové vejce, mléko, citrony a syrovou zeleninu; a byl jsem přitom ideálně zdrav – a žádný milionářský gurmán neblil s takovou rozkoší při svých ústřících a podobných lejnech, jako já jsem trhával zuby své kilo syrového koňského masa... Něco si ošklivit – neznámo. Ukrad jsem jednou kočce zakousnutou myš a sežral ji, jak byla, s chlupy a kostmi – jako bych jedl knedlík. – Urazil jsem během 21 hodin v Tyrolsku 98 km a byl bych mohl zbývající (do jednoho dne) tři hodiny bez odpočinku jít... Atd. – Dlouho o tom mluveno – je to povinné díkuvzdání mému tělu, které dělalo vždy divy oběti pro nezdárného ducha. Za poslední rok, při příšerném konsumu alkoholu, nepocítil jsem vůbec tělesné bolesti – až na tlačení bot.

Má základní rozumnost zesílena šestnáctiletým nepřetržitým praktikováním filosofie. Naučila mne lépe snášet a jednat účelněji, bez předsudků a afektů a skrupulí; považuju za lhostejné vše, co v praktickém životě dělám, a mám-li hypertrofickou sociální hrdost, mám ještě větší sílu přivádět ji k mlčení. *Všechno* v praxi je bezectné. – Moje zuřivě vášnivé praktikování filosofie nebylo marné. – Říkal jsem si sice až do čtyřicátého roku, že jsem zde ztroskotal – nedosáhnuv na dosah ruky ležícího Cíle cílů: věčné, klidné, nezranitelné Radosti a Záře – nedosáhnuv vše, myslil jsem, že jsem nedosáhnul nic. Ale třeba ne vše, přece jen *mnoho*. mám právo nazývat se filosofem aspoň takové jako Xenokrates, Diogenes, Epiktet – A žiju v nepřírovnatelně horších podmínkách -